

ضوابط اعطای تسهیلات ارزی به تولیدکنندگان بخش غیردولتی

دکتر زهرا خوشنود*

اعتباری ارزی توسط بانک‌های عامل و بانک‌های خارجی و پرداخت تسهیلات بیشتر منظور نمایند. در این راستا در بند (د) ماده (۶) قانون بودجه سال ۱۳۸۸، بانک مرکزی مکلف گردیده جهت افزایش سهم تسهیلات ارزی بخش‌های غیردولتی و به منظور افتتاح خط اعتباری ارزی، از محل منابع ارزی خود، مبلغ سه میلیارد دلار در بانک‌های عامل یا بانک‌های خارجی، جهت واحدهای تولیدی، سپرده‌گذاری نماید.

با این وجود، ضوابط اعطای این تسهیلات ارزی پس از گذشت مدت زمانی طولانی، در تاریخ ۱۳۸۸/۱۰/۲۷ توسط دولت، تصویب و جهت اجرا به نهادهای ذی‌ربط اعلام گردید. به موجب این تصویب‌نامه که در ۱۶ ماده و ۲ تبصره تنظیم شده است، منابع ارزی مورد نیاز واحدهای تولیدی بخش غیردولتی از طریق بانک صنعت و معدن، که به عنوان بانک عامل در نظر گرفته شده است، جهت تأمین ماشین‌آلات و تجهیزات مورد نیاز طرح‌های تولیدی و خدمات مربوطه نیمه‌تمام و سرمایه در گردش واحدهای تولیدی^۱ اختصاص خواهد یافت.

دوره تأمین مالی این تسهیلات نیز برای تأمین ماشین‌آلات و تجهیزات حداکثر ۶ سال خواهد بود که ۲ سال آن دوره تنفس و ۴ سال دیگر برای دوره بازپرداخت منظور خواهد شد. بازپرداخت این

با ابلاغ قانون سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی، در راستای پررنگ نمودن نقش بخش خصوصی در اقتصاد، و به ویژه بخش تولیدی فعال در این عرصه، تغییراتی در رویکرد سیاست‌های اقتصادی، از جمله سیاست‌های پولی و ارزی مشاهده می‌شود. در این زمینه علاوه بر اینکه با به‌کارگیری سیاست‌های تشویقی سعی شده امکان فعالیت بنگاه‌های تولیدی غیردولتی تسهیل گردد، تلاش وافر نیز جهت دسترسی مناسب‌تر این بنگاه‌ها به منابع اعتباری، از جمله اعتبارات ارزی، شده است. در این راستا، به تازگی، تصویب‌نامه‌ای توسط هیئت دولت، جهت اعطای تسهیلات ارزی به تولیدکنندگان بخش غیردولتی تنظیم و جهت اجرا، ابلاغ گردیده است.

در حقیقت، این تصویب‌نامه به پشتوانه قانون سیاست‌های کلی اصل (۴۴) و قانون بودجه سال ۱۳۸۸ تنظیم شده است. در بند (۳) ماده (۲۸) قانون سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی، به منظور افزایش سهم تسهیلات ارزی به بخش غیردولتی به هیئت امنای حساب ذخیره ارزی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اجازه داده شده است بخشی از ارز حساب ذخیره ارزی و یا ارز بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران را، به عنوان سپرده در بانک‌های عامل، جهت باز کردن خط

و سود تسهیلات دریافتی در سررسید، ۱۲ درصد جریمه دیرکرد، علاوه بر نرخ سود، بر مشتری وضع خواهد شد که کل جریمه تأخیر به بانک عامل تعلق خواهد گرفت. در بازپرداخت تسهیلات، بانک عامل نیز مکلف است ظرف ۴ روز کاری پس از سررسید اقساط، نسبت به پرداخت اصل و سود تسهیلات و جریمه دیرکرد ارائه پروانه ترخیص قطعی کالا^۴ به بانک مرکزی اقدام نماید. در غیر این صورت، بانک مرکزی مجاز خواهد بود به هر نحو، از جمله برداشت از حساب‌های بانک عامل، مطالبات خود را تسویه نماید. بازپرداخت اصل، سود و جریمه دیرکرد تسهیلات، بر اساس ارزی انجام خواهد شد که جهت وجه اعتبار اسنادی پرداخت شده است. جهت پوشش وجه اعتبارات اسنادی، بانک عامل می‌باید در ارتباط با بانک معامله‌کننده، بانک پوشش‌دهنده و اداره عملیات ارزی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، اقداماتی را دنبال نماید. در این راستا بانک عامل باید هنگام افتتاح اعتبار، ضمن مخابره متن کامل اعتبار به بانک معامله‌کننده، تقاضای پوشش اعتبار اسنادی از محل منابع بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران را به بانک پوشش‌دهنده^۵ ارائه نموده و رونوشت پیام مزبور را به همراه درخواست کتبی با ذکر دوره بازپرداخت مربوطه، جهت اقدامات مقتضی، به اداره عملیات ارزی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارائه نماید. این اداره نیز پس از کنترل نامه و پیام سوئیفت^۶ با ارسال پیام سوئیفتی به بانک پوشش‌دهنده اجازه خواهد داد نسبت به پوشش اعتبار مورد نظر اقدام نماید. بانک معامله‌کننده نیز پس از معامله اسناد، اقدام به وصول از حساب پوششی معرفی شده خواهد نمود و اعلامیه بدهکار از طریق بانک پوشش‌دهنده، جهت صدور اسناد لازم و اتمام مراحل اجرایی کار، به اداره عملیات ارزی بانک مرکزی ارسال می‌گردد.

تسهیلات باید حداکثر در ۸ قسط مساوی متوالی ۶ ماهه یا پلکانی (به تشخیص بانک عامل) با حداکثر دامنه نوسان ۱۵ درصد، صورت پذیرد. پرداخت اولین قسط نیز پس از پایان دوره استفاده یا تنفس (با تشخیص بانک عامل) انجام خواهد شد؛ البته مجموع دوره‌های استفاده، تنفس و بازپرداخت نباید از حداکثر ۷۲ ماه تجاوز نماید. با این وجود، برای ورود مواد اولیه، قطعات یدکی و مواد مصرفی، دوره تأمین مالی حداکثر یک سال خواهد بود که ۴ ماه آن برای دوره استفاده و ۸ ماه برای دوره بازپرداخت منظور خواهد شد. این تسهیلات در پایان دوره فوق و در یک مرحله بازپرداخت خواهند شد.

میزان این تسهیلات معادل ۷۵ درصد مبلغ اعتبار اسنادی مفتوحه توسط متقاضی^۲ خواهد بود و ۱۵ واحد درصد از ۲۵ درصد باقیمانده، که کل آورده متقاضی را تشکیل خواهد داد، باید در زمان گشایش اعتبار اسنادی و ۱۰ درصد باقیمانده هنگام معامله اسناد به ارزش^۳ یا ریال تأمین شود. البته حداکثر تسهیلات ارائه شده به هر ذی‌نفع، بر اساس نرخ ارز در روز انعقاد قرارداد، نباید از ۲۰ میلیون یورو و یا معادل آن به دیگر ارزهای مورد اشاره در این تصویب‌نامه، تجاوز نماید. شایان ذکر است افتتاح اعتبارات اسنادی در قالب این تصویب‌نامه، صرفاً محدود به واردات کالا به سرزمین اصلی بوده و مشمول ورود کالا به مناطق آزاد تجاری - صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی نمی‌باشد. نرخ سود تسهیلات نیز ۷ درصد در سال در نظر گرفته شده است که ۲ واحد درصد آن به بانک عامل تعلق خواهد گرفت. به منظور تشویق بخش غیردولتی در تسویه زودهنگام این تسهیلات، امکان کسر سود مستتر در اقساط زودپرداخت از بدهی مشتری در نظر گرفته شده است.

در صورت تأخیر مشتری در بازپرداخت اصل

ج. ا. ا. .

۱- بر اساس بند (الف) ماده (۲) این تصویب‌نامه، منظور از سرمایه در گردش، مقدار سرمایه در گردش مورد نیاز برای ورود مواد اولیه و قطعات یدکی و مواد مصرفی واحدهای تولیدی است.

۲- بر اساس ماده (۵) این تصویب‌نامه، متقاضی تسهیلات و سهامداران شخص حقوقی با بیش از ۱۰ درصد سهم، باید فاقد بدهی سررسید گذشته، معوق تعیین تکلیف نشده و چک برگشتی باشند.

۳- در ماده (۴) این تصویب‌نامه، اعطای تسهیلات در قالب یورو، درهم امارات، ین ژاپن و لیر ترکیه مجاز شمرده شده است.

۴- در ماده (۱۳) این تصویب‌نامه، در صورت عدم ارائه پروانه ترخیص قطعی کالا توسط متقاضی به بانک عامل ظرف ۳ ماه پس از پرداخت وجه اسناد در وجه فروشنده خارجی، جریمه‌های معادل ۱۲ درصد به تسهیلات اعطایی تعلق می‌گیرد که باید به همراه اصل و سود تسهیلات، در پایان مهلت تعیین شده توسط بانک از مشتری اخذ و به حساب بانک مرکزی واریز شود.

۵- بانک پوشش‌دهنده توسط اداره بین‌الملل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین خواهد شد.

6 - The Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (SWIFT).

منابع و مآخذ

- ۱- نهاد ریاست جمهوری. (۱۳۸۷). **قانون بودجه سال ۱۳۸۸ کل کشور**. تهران: نهاد ریاست جمهوری.
- ۲- ریاست جمهوری. (۱۳۸۸). **ضوابط اعطای تسهیلات ارزی موضوع جزء (د) بند (۶) قانون بودجه سال ۱۳۸۸ کل کشور**.
- ۳- مجلس شورای اسلامی ایران. (۱۳۸۷). **قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی**. تهران: مجلس شورای اسلامی ایران.

هر چند در تدوین این تصویب‌نامه سعی و تلاش وافری صورت پذیرفته تا کلیه جوانب، مورد توجه قرار گیرند؛ با این وجود در تبصره ماده (۱۳) این تصویب‌نامه که به جریمه عدم ارائه پروانه ترخیص قطعی کالا به بانک عامل می‌پردازد، ابهامی موجود می‌باشد که ضروری است توسط مراجع ذی‌ربط برطرف گردد. در این تبصره در صورت بازپرداخت تسهیلات از سوی تسهیلات‌گیرنده بعد از سررسید یا سررسیدهای تعیین شده برای دوره بازپرداخت، برای تأخیر صورت گرفته و عدم ارائه پروانه سبز گمرکی، صرفاً جریمه‌ای به میزان ۱۲ درصد برای مشتری منظور خواهد شد. اولاً از آنجا که در این ماده به پروانه ترخیص قطعی کالا اشاره شده است، ضروری است در این تبصره نیز از واژه فوق به جای پروانه سبز گمرکی استفاده شود. ثانیاً از آنجا که برای تأخیر در بازپرداخت و عدم ارائه پروانه ترخیص قطعی کالا در مجموع جریمه ۱۲ درصدی وضع خواهد شد و بازپرداخت جریمه تأخیر در بازپرداخت تسهیلات، بر اساس بند (ت) ماده (۶) به بانک عامل، و جریمه عدم ارائه پروانه ترخیص و قطعی کالا براساس ماده (۱۳) به بانک مرکزی تعلق خواهد گرفت، نحوه تخصیص این جریمه بین این دو نهاد باید به وضوح مورد اشاره قرار گیرد.

از این رو در مجموع، انتظار بر آن است که با اجرای هر چه سریع‌تر این تصویب‌نامه و رفع ابهام فوق، فضای مساعدی در زمینه دسترسی بخش غیردولتی به تسهیلات ارزی فراهم شود و در راستای اهداف قانون سیاست‌های کلی اصل (۴۴) مشکلات موجود در زمینه پررنگ شدن بخش غیردولتی در عرصه اقتصادی برطرف شوند.

پانوشته‌ها:

* عضو هیئت علمی پژوهشکده پولی و بانکی بانک مرکزی